

Словінська І. В. Використання моделювання як одного з основних засобів розвитку часових уявлень у дітей старшого дошкільного віку. Актуальні проблеми початкової освіти : теорія і практика : збірник матеріалів Всеукраїнської з міжнародною участю науковопрактичної конференції (24 жовтня 2023 року) / за заг. ред. О. Гордієнко. Житомир, 2023. С. 140-143.

І. В. Словінська

студентка ННІ педагогіки;

науковий керівник – кандидат педагогічних наук, доцент

кафедри початкової освіти та культури фахової мови **Рудницька Н. Ю.**

(Житомирський державний університет імені Івана Франка)

Використання моделювання як одного з основних засобів розвитку часових уявлень у дітей старшого дошкільного віку

Формування часових уявлень є одним із основних завдань підготовки дошкільників до орієнтування в світі, пізнання нового, а також до вступу в школу. Використання моделювання є переважно новим напрямком модернізації системи логіко-математичної підготовки дітей дошкільного віку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблемою використання моделювання займалися такі вчені, як О. Д'яченко, В. Воробйова, В. Глухов, Л. Єфіменкова, Т. Ткаченко та інші.

Науковці І. Куліковська, Г. Шевченко, Г. Леушина, К. Лебединцев, М. Макляк висвітлили питання розвитку формування часових уявлень у дітей старшого дошкільного віку.

Метою статті є визначити особливості використання моделювання як одного з основних засобів розвитку часових уявлень у дітей старшого дошкільного віку.

Виклад основного матеріалу. Основою гармонійного розвитку дітей дошкільного віку є їхній пізнавальний розвиток, однією із важливих складових якої є просторово-часове орієнтування. Орієнтування у часі є одним із важливих завдань пізнавального розвитку дітей старшого дошкільного віку.

У старших дошкільників, вік є найбільш чутливий для засвоєння часових уявлень та понять, тому робота педагогів має бути спрямована саме на всебічний та систематичний розвиток дітей.

Використання інноваційних технологій розвитку дітей сприяє активізації розумових можливостей дітей. Одним з таких є моделювання як створення моделей предметів та явищ оточуючого світу.

Як відомо, часові уявлення — це сукупність знань про основні часові поняття та відношення, сукупність яких формує цілісне уявлення про

оточуючий світ. Часові уявлення відносяться до базису, над яким визначається всі сукупність вищих психічних процесів, розвиток яких сприяє швидкому опануванню письма, лічби, читання [1, с. 131].

Основними завданнями з формування часових уявлень у дітей старшого дошкільного віку є наступні:

- ознайомлення з тижнем як проміжною одиницею вимірювання часу між добою;
- встановлення послідовності днів тижня опираючись на порядкові числівники;
- вчити називати поточний місяць, попередній та наступний;
- ознайомити з різними видами календарів та навчити користуватися ними [2, с. 34].

Ознайомлення дошкільників з часом здійснюється в певній такій послідовності:

- знайомлення дітей з терміном та поняттями — ранок, день, вечір, ніч, доба, тиждень, місяці, рік;
- визначення формули досліджуваного об'єкта;
- закріплення отриманих знань під час різних видів діяльності за допомогою різних засобів навчання;
- визначення важливості отриманого знання;
- підведення підсумків, ознайомлення з тимчасовою послідовністю [3, с. 10].

В сучасній системі дошкільної освіти широко використовуються інноваційні методи та прийоми роботи, серед яких визначається моделювання. Моделювання постає вищою формою наочності, засобом систематизування інформації, що дає змогу більш глибоко розкрити сутність явища. Модель – це уявно чи практично відтворена структура, що відображає дійсність у спрощеній схематичній та наочній формі [4, с. 48-51].

В. Науменко визначає, що моделювання – це процес створення моделей та відповідних дій з ними, що дають змогу досліджувати якості об'єкта. Моделювання передбачає створення і використання наочних, предметних, або образних моделей. Вони дозволяють орієнтуватися в реальності і отримувати нову інформацію. Використання схем і моделей дозволяє у повному обсязі побачити і вирішити математичну задачу. Модель є засобом пізнання реального світу через знаки і образи, є своєрідною "підказкою-помічником". Розвиток умінь моделювати сприяє дитячим пізнавальним іграм, а також фантазуванню [5, с. 4-5].

Використання моделей дає змогу сприятливо організувати навчально-пізнавальну діяльність дітей, активізувати розумові здібності та дати змогу проявити власний потенціал.

Для втілення діагностики часових уявлень у дітей старшого дошкільного віку визначаються наступні критерії та показники.

Когнітивний критерій: сформованість уявлення про добу та її складові на основі моделі чотирьох кольорів; сформованість уявлень про дні тижня за

моделлю "Веселка"; сформованість уявлень про плинність часу протягом року (модель математичного календаря).

Емоційно-ціннісний критерій: ставлення дітей до часу як до цінності, усвідомлення його незворотності та плинності; усвідомлення необхідності дотримуватися режиму дня; ставлення до місяців року, до природи відповідно до кожного сезону.

Поведінковий критерій: долучення до різних видів пізнавальної діяльності; робота з годинником; робота з календарем: мотивація пізнавальної діяльності.

Відповідно до кожного критерію проводились діагностичні завдання на аналіз часових уявлень дітей старшого дошкільного віку.

З метою діагностики когнітивного критерію часових уявлень з дітьми старшого дошкільного віку, для діагностики когнітивного критерію були запропоновані наступні завдання – розташувати у вірному порядку малюнки із зображенням днів тижня, відгадування загадок, бесіда про час, розташування днів тижня по порядку.

Для діагностики емоційно-ціннісного критерію були проведені такі завдання – проведення бесіди, розгляд малюнків із зображенням пів року та розташування в певному порядку, аналіз сюжетних малюнків.

Для діагностики поведінкового компонента були проведені наступні завдання – відгадування загадок, розгляд календаря та його аналіз, розгляд відповідних тематичних малюнків.

На основі отриманих результатів було визначені різні рівні розвитку основних критеріїв та показників часових уявлень дітей старшого дошкільного віку.

Для реалізації та апробації організаційно-педагогічних умов, які визначені в гіпотезі, нами була розроблена авторська експериментальна програма формування часових уявлень у дітей старшого дошкільного віку засобами моделювання.

Авторська програма розвитку часових уявлень дітей старшого дошкільного віку включала в себе наступні форми роботи:

1. Заняття з формування елементарних математичних уявлень "Космічна подорож" передбачала долучення дітей до вирішення різних дидактичних завдань на визначення часу.

2. Математичне заняття "Частини доби" було спрямоване на закріплення знань про основні частини доби та їх основні ознаки.

3. Інтегроване заняття "Тижневик", яке поєднувало ігрову та літературну діяльність, було спрямоване на закріплення знань про дні тижня.

4. Заняття з формування елементарних математичних уявлень "Формування уявлень про місяці року" було спрямоване на закріплення уявлень про річний цикл та його складові, а також назви пів року.

5. Заняття з ФЕМУ "В гостях Незнайко" передбачає закріплення часових уявлень у дітей, а також знань про годинник.

6. Комбіноване заняття з ФЕМУ передбачає формування уявлення про число 7, дні тижня, а також сприяє розвитку просторово-часових

уявлень. Заняття з ФЕМУ "Що таке годинник? " передбачає закріплення знань дітей про годинник як модель часу.

Після апробованої програми була проведена повторна діагностика часових знань та вмінь дітей старшого дошкільного віку. В результаті було визначено, що використання моделювання є ефективним для розвитку уявлення про величину та народні міри у дітей старшого дошкільного віку.

Список використаної літератури

1. Ковальчук В. Ю, Жигайло О. О., Шаран О. В. Теорія та методика формування елементарних математичних уявлень : курс лекцій. Дрогобич: Посвіт, 2013. 292 с
2. Наumenко В. О. Моделювання на уроках читання. *Початкова освіта*. Методичний порадник. 2010. № 48. С. 4–5.
3. Соловійчик М. С. Методичні завдання як засіб підготовки студентів до професійної діяльності. *Початкова школа*. 2000. № 2. С. 48–51.
4. Старченко В. А. Цікава математика для молодшого дошкільника: навч.-метод. посіб. до Базової програми розвитку дитини дошкільного віку "Я у світі". Київ: Наш час, Харків: Ранок, 2010. 127 с.
5. Щербакова К. І. Методика формування елементів математики у дошкільнят: навч. сел. Київ: Основа, 2005. 310 с.